

Działalność Wyszehradzkiego Instytutu Patentowego w ramach Układu o współpracy patentowej i Światowej Organizacji Własności Intelktualnej

Paulina Kłeczek

Magister nauk prawnych, doktorantka w Zakładzie Prawa Międzynarodowego Publicznego, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego
ORCID: 0000-0001-9070-0163, e-mail: paulina.kleczek@uw.edu.pl

I. Wstęp

Mimo że korzenie prawa własności przemysłowej sięgają średniowiecza¹, na poziomie międzynarodowym dziedzina ta rozwinęła się dopiero w II połowie XIX wieku. Przyczyniły się do tego rewolucja przemysłowa, dynamiczny postęp naukowy i techniczny oraz wzrastająca międzynarodowa wymiana handlowa. Wówczas wynalazcy, borykający się z trudnościami związanymi ze zróżnicowaniem poszczególnych krajowych prawodawstw, zaczęli domagać się harmonizacji w szczególności prawa patentowego na poziomie międzynarodowym². Ich postulaty doczekały

¹ M. du Vall [w:] *Prawo patentowe*, red. E. Traple, Warszawa 2017, s. 37–38; zob. również: P. Griset, *The European Patent – a European Success Story for Innovation*, Monachium 2013, s. 17–23; S. Sołtyński, *Powstanie i rozwój prawnych form ochrony wynalazcy na przestrzeni XIV–XVIII wieku*, *Czasopismo Prawno-Historyczne* 1966, t. XVIII, z. 1, s. 113–114.

² Znaczącymi wydarzeniami, które miały wpływ na dynamiczny rozwój międzynarodowego prawa patentowego, były organizowane w latach 70. XIX wieku w Wiedniu i Paryżu wystawy przemysłowe i kongresy patentowe, na których postulowano ujednoczenie prawa patentowego i określenie podstawowych zasad ochrony prawnej wynalazków, zob.: B. Rokicki

się rychłej i długoterminowej realizacji – w ciągu ostatnich stu pięćdziesięciu lat powstało kilkadziesiąt umów międzynarodowych, zarówno o zasięgu regionalnym, jak i światowym, podobnie jak szereg organizacji i urzędów międzynarodowych, mających za zadanie zacieśnienie i ułatwienie gospodarczej współpracy, stworzenie mechanizmów pozwalających na uzyskanie ochrony wynalazku poza granicami kraju i ujednoczenie prawodawstw wewnętrznych. Jedną z takich organizacji jest między innymi powstały zaledwie sześć lat temu Wyszehradzki Instytut Patentowy³.

Wyszehradzki Instytut Patentowy (dalej nazywany również Instytutem) to skupiająca cztery kraje zrzeszone w ramach Grupy Wyszehradzkiej organizacja międzyrządowa działająca na rzecz współpracy patentowej. Instytut został utworzony w celu ułatwienia państwom z Europy Środkowej dostępu do międzynarodowej procedury ochrony patentowej, funkcjonującej w ramach Światowej Organizacji Własności Intelektualnej na podstawie Układu o współpracy patentowej z 1970 r. oraz wspierania innowacji, konkurencyjności i wzrostu gospodarczego w regionie. Z inicjatywą utworzenia Wyszehradzkiego Instytutu Patentowego wystąpił w 2013 r. Węgierski Urząd Własności Intelektualnej⁴. Przy zakładaniu Instytutu podkreślano, że Grupa Państw Europy Środkowej i Państw Bałtyckich działająca na forum Światowej Organizacji Własności Intelektualnej pozostawała dotychczas jedyną grupą regionalną nieposiadającą tzw. Międzynarodowego Organu Układu o współpracy patentowej⁵.

W niniejszym artykule przybliżone zostaną okoliczności powstania i przedmiot działalności Wyszehradzkiego Instytutu Patentowego oraz poddane analizie relacje prawne i funkcjonalne pomiędzy Instytutem a najważniejszą organizacją międzynarodową regulującą obecnie praktyczne aspekty prawa patentowego – Światową Organizacją Własności Intelektualnej oraz Układem o współpracy patentowej. Ponadto ocenie zostanie poddana skuteczność i przydatność Instytutu, z uwzględnieniem kwestii ewentualnych korzyści, jakie płyną z jego działalności dla podmiotów ubiegających się o ochronę patentową w państwach Europy Środkowo-Wschodniej. Zostanie również wskazane, czy i w jakim stopniu Instytut przyczynia się

(red.), *Prawo własności przemysłowej – zbiór przepisów*, t. II, *Umowy międzynarodowe*, Prawo i Praktyka Gospodarcza, Warszawa 2005, s. 32.

³ Ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. o ratyfikacji Umowy o Wyszehradzkim Instytucie Patentowym, sporządzonej w Bratysławie dnia 26 lutego 2015 r. (Dz.U. z 2015 r. poz. 1325).

⁴ Uzasadnienie do projektu ustawy o ratyfikacji Umowy o Wyszehradzkim Instytucie Patentowym, sporządzonej w Bratysławie dnia 26 lutego 2015 r., druk sejmowy nr 3665, z dnia 7 lipca 2015 r., VII Kadencja Sejmu, s. 1.

⁵ Wyszehradzki Instytut Patentowy, zakładka O nas, portal internetowy Wyszehradzkiego Instytutu Patentowego, <https://www.vpi.int/index.php/pl/o-nas> (data dostępu: 28.09.2021 r.).

do rozwiązania problemów, z jakimi boryka się obecnie system ochrony patentowej, funkcjonujący na podstawie Układu o współpracy patentowej.

II. Podstawowe uwagi na temat Układu o współpracy patentowej i Światowej Organizacji Własności Intelektualnej

Podpisany w 1970 r. w Waszyngtonie Układ o współpracy patentowej (z ang.: Patent Cooperation Treaty, w skrócie: PCT)⁶ ma w dziedzinie międzynarodowego prawa patentowego wyjątkowe znaczenie. Była to bowiem pierwsza umowa, która umożliwiła uzyskiwanie patentów w państwach-stronach Układu w uproszczonym systemie, opartym na jednym tylko zgłoszeniu patentowym – tzw. zgłoszeniu międzynarodowym. Nie umożliwiła tego ani przełomowa Konwencja Paryska o ochronie własności przemysłowej z 1883 r.⁷, ani nawet późniejsze, zawarte w ramach Światowej Organizacji Handlu, Porozumienie w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej z 1994 r.⁸ O ile umowy te wprowadziły podstawowe i aktualne do dziś zasady dotyczące współpracy w zakresie praw własności przemysłowej pomiędzy państwami członkowskimi, obejmujące m.in. zasadę równego traktowania (art. 2 i 3 Konwencji Paryskiej) i zasadę pierwszeństwa konwencyjnego (art. 4 Konwencji Paryskiej) – stosowaną również w ramach systemu PCT, to na uproszczenie i usprawnienie w praktyce uzyskania ochrony patentowej w kilku państwach równocześnie pozwolił dopiero PCT. Do momentu jego powstania wynalazcy musieli występować z osobnymi wnioskami do urzędów patentowych w każdym z państw, w których chcieli uzyskać ochronę patentową.

Dzięki wprowadzonej przez PCT procedurze wynalazca, dokonując tylko jednego zgłoszenia międzynarodowego i wpłacając za zgłoszenie tylko jedną opłatę, może ocenić swoje szanse na uzyskanie patentu w dowolnej liczbie państw członkowskich PCT (do którego należą aktualnie 153 państwa⁹). Podkreślić trzeba, że system PCT

⁶ Układ o współpracy patentowej, sporządzony w Waszyngtonie dnia 19 czerwca 1970 r., poprawiony dnia 2 października 1979 r. i zmieniony dnia 3 lutego 1984 r. (Dz.U. z 1991 r. Nr 70, poz. 303), dalej: PCT lub Układ.

⁷ Akt sztokholmski zmieniający Konwencję paryską o ochronie własności przemysłowej z 20 marca 1883 r., zmienioną w Brukseli 14 grudnia 1900 r., w Waszyngtonie 2 czerwca 1911 r., w Hadze 6 listopada 1925 r., w Londynie 2 czerwca 1934 r., Lizbonie dnia 31 października 1958 r., sporządzony w Sztokholmie dnia 14 lipca 1967 r. (Dz.U. z 1975 r. Nr 9, poz. 51), dalej: Konwencja Paryska.

⁸ Porozumienie z dnia 15 kwietnia 1994 r. w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej stanowiące załącznik do Porozumienia ustanawiającego Światową Organizację Handlu (Dz. Urz. UE L 1994 Nr 336 z 3.12.1994 r., s. 214–233).

⁹ PCT Contracting States, WIPO, https://www.wipo.int/pct/en/pct_contracting_states.html (data dostępu: 28.09.2021 r.).

nie pozwala jednak na automatyczne uzyskanie ochrony patentowej w państwach należących do Układu i w dalszym ciągu wynalazek jest zgłaszany odrębnie w każdym z krajów, w których wnioskujący chciałby uzyskać patent. Udzielenie patentu pozostaje zatem nadal w wyłącznej kompetencji krajowych urzędów patentowych. Organy działające w ramach systemu PCT nie są uprawnione do wydawania wiążących decyzji odnośnie zdolności patentowej wynalazku czy przyznania ochrony. Każde państwo członkowskie PCT przy orzekaniu zdolności patentowej wynalazku zachowuje autonomię stosowania kryteriów swojego prawa krajowego w odniesieniu do warunków zdolności patentowej, niebędących wymogami co do formy lub treści zgłoszeń (art. 27 § 5 PCT). Układ nie stanowi zatem systemu bezpośredniego udzielania patentów. Dzięki możliwości złożenia tylko jednego wniosku w kilku państwach jednocześnie i rozpatrywaniu go w ujednoczonej procedurze uzyskanie patentu za granicą stało się jednak dużo łatwiejsze i szybsze.

Państwa-strony PCT tworzą tzw. Międzynarodowy Związek Współpracy Patentowej, powołany dla współpracy w dziedzinie wnoszenia i badania zgłoszeń o ochronę wynalazków oraz dla świadczenia specjalnych usług technicznych (art. 1 § 1 PCT). Jednocześnie PCT jest administrowany przez Światową Organizację Własności Intelektualnej, mającą siedzibę w Genewie. Stworzona w 1967 r. organizacja (z ang: World Intellectual Property Organization, w skrócie: WIPO) jest obecnie jedną z organizacji wyspecjalizowanych ONZ, zajmującą się koordynowaniem i tworzeniem regulacji dotyczących systemu ochrony własności intelektualnej. WIPO powstała z połączenia dwóch odrębnych administracyjnych konwencji z zakresu ochrony własności intelektualnej – Konwencji Paryskiej o ochronie własności przemysłowej z 1883 r. i Konwencji Berneńskiej o ochronie dzieł literackich i artystycznych z 1886 r., połączonych w 1893 r. w jedną strukturę o nazwie United International Bureaux for the Protection of Intellectual Property (BIRPI)¹⁰. Aktualnie WIPO administruje 26 traktatami międzynarodowymi dotyczącymi kwestii związanych z własnością intelektualną¹¹, w tym właśnie PCT. Istotną rolę w procedurze PCT odgrywa działające w ramach i w imieniu WIPO Biuro Międzynarodowe (z ang: International Bureau), jak również krajowe i regionalne urzędy ochrony własności intelektualnej.

¹⁰ M. du Vall [w:] *Prawo patentowe...*, s. 98; zob. również: P. Simon, *Cooperation Between World Intellectual Property Organization (WIPO) and the World Trade Organization Organization (WTO)*, *Journal of Civil Rights and Economic Development* 2003, vol. 17, iss. 3, art. 4, s. 430.

¹¹ WIPO-Administered Treaties, WIPO, <https://www.wipo.int/treaties/en/> (data dostępu: 28.09.2021 r.).

III. Procedura zgłoszenia międzynarodowego PCT

W celu precyzyjnego określenia przedmiotu działalności Wyszehradzkiego Instytutu Patentowego oraz wskazania jego funkcji w ramach PCT konieczne jest w pierwszej kolejności przeanalizowanie samej procedury zgłoszenia międzynarodowego. To właśnie na podstawie tego jednego zgłoszenia wynalazca może wnioskować o uzyskanie patentu w kilku krajach jednocześnie, w ramach jednej procedury. Zgłoszenie podzielone jest na dwie fazy: międzynarodową, prowadzoną przez wyznaczone organy międzynarodowe, i krajową, prowadzoną oddzielnie przez krajowe urzędy patentowe. Faza międzynarodowa rozpoczyna się wraz ze złożeniem wniosku do urzędu przyjmującego, którym może być krajowy lub regionalny urząd patentowy lub Biuro Międzynarodowe WIPO. Urzędy przyjmujące są odpowiedzialne za sprawdzanie zgodności wniosków z wymogami formalnymi PCT, przyjmowanie opłat i przekazywanie kopii wniosku do dalszego przetwarzania do Biura Międzynarodowego i do tzw. Międzynarodowego Organu Poszukiwań (z ang.: International Search Authority, w skrócie: ISA). Zadaniem Międzynarodowego Organu Poszukiwań jest przygotowanie raportu o wcześniejszym stanie techniki w odniesieniu do wynalazków będących przedmiotem zgłoszenia. Taki raport nazywany jest sprawozdaniem z międzynarodowego poszukiwania (art. 15–18 PCT). Następnie wniosek opcjonalnie trafia do tzw. Międzynarodowego Organu Badań Wstępnych (z ang.: International Preliminary Examining Authority, w skrócie: IPEA), który przeprowadza badanie i wydaje wstępną i niewiążącą opinię co do tego, czy zastrzeżony wynalazek wydaje się być nowy, wykazuje poziom wynalazczy i jest możliwy do przemysłowego zastosowania (art. 31–34 PCT). Jest to tzw. sprawozdanie z międzynarodowego badania wstępnego. Faza krajowa następuje po zakończeniu fazy międzynarodowej. Na tym etapie zgłoszenie międzynarodowe trafia do wybranych krajowych urzędów patentowych. To wnioskodawca każdorazowo wskazuje, w jakich krajach chciałby uzyskać ochronę patentową (maksymalnie mogą to być wszystkie państwa-strony Układu). Krajowe urzędy patentowe rozpatrują wniosek zgodnie z przepisami wewnętrznymi.

Międzynarodowe Organy Poszukiwań (ISA) i Międzynarodowe Organy Badań Wstępnych (IPEA), łącznie zwane również Organami Międzynarodowymi, pełnią kluczowe role w systemie PCT, jako że to wyniki sporządzonych przez te organy raportów informują zgłaszającego, czy wynalazek ma szanse na uzyskanie ochrony patentowej w wybranych przez niego krajach. Funkcję ISA i IPEA pełnią krajowe urzędy patentowe lub organizacje międzynarodowe wyznaczone przez Zgromadzenie Związku Współpracy Patentowej na drodze porozumień pomiędzy danym urzędem lub organizacją a Biurem Międzynarodowym. Wyznaczenie danego Organu

Międzynarodowego jest dokonywane na ściśle określony czas i może być przedłużane na dalsze okresy (art. 16 PCT). Międzynarodowy Organ Poszukiwań musi spełniać wskazane w Regulaminie PCT wymogi minimalne odnośnie do: liczby pełnoetatowych pracowników z odpowiednimi kwalifikacjami technicznymi do przeprowadzania badań dla celów raportów, dostępu do określonego minimum dokumentacji PCT, odpowiedniej literatury, personelu zdolnego do przeprowadzania poszukiwania w określonych dziedzinach technicznych i w określonych językach obcych, systemu zarządzania jakością i ustaleń dotyczących przeglądu wewnętrznego zgodnie ze wspólnymi zasadami wyszukiwania międzynarodowego¹². Analogiczne wymogi oraz sposób wyznaczenia mają zastosowanie do Międzynarodowego Organu Badań Wstępnych (art. 32 § 2 PCT, zasada 63 Regulaminu PCT). Ponadto każdy organ ISA musi jednocześnie realizować funkcję organu IPEA (zasada 36 w zw. z zasadą 63 Regulaminu PCT).

Wnioski zgłaszających trafiają do Organów Międzynarodowych za pośrednictwem urzędów przyjmujących, przy czym każdy urząd obsługuje co najmniej jeden Organ Międzynarodowy. Porozumienia z urzędami lub organizacjami pełniącymi funkcje ISA/IPEA precyzują, za pośrednictwem których urzędów przyjmujących wnioski będą wpływać do danego Organu. Jeżeli urząd przyjmujący obsługuje więcej niż jeden Organ Międzynarodowy, wtedy wnioskodawca ma wybór i może wskazać według własnego uznania jeden z nich, o ile jego wnioski spełniają wszystkie kryteria formalne wymagane przez dany urząd (zasada 35 Regulaminu PCT).

Łącznie Biuro Międzynarodowe WIPO podpisało umowę z 23 urzędami patentowymi i organizacjami międzyrządowymi, pełniącymi rolę Organów Międzynarodowych¹³. W Europie rolę tę pełni przede wszystkim Europejski Urząd Patentowy, działający równocześnie jako urząd przyznający patent europejski na mocy Konwencji o udzielaniu patentów europejskich z 1973 roku. Od 2008 roku działa również – jako Organ Międzynarodowy – Nordycki Instytut Patentowy, mający na celu wzmocnienie interesów Danii, Norwegii i Islandii. To oficjalnie na modelu Nordyckiego Instytutu Patentowego został utworzony Wyszehradzki Instytut Patentowy¹⁴. Ponadto w Europie jako Organy Międzynarodowe działają przykładowo

¹² Zasada 63 Regulaminu do układu o współpracy patentowej, wersja obowiązująca od dnia 1 lipca 2020 r., biblioteka online tekstów prawnych WIPO, <https://www.wipo.int/pct/en/texts/> (dostęp: 30.09.2021 r.), dalej: Regulamin do układu o współpracy patentowej.

¹³ ISA and IPEA Agreements, WIPO, https://www.wipo.int/pct/en/access/isa_ipea_agreements.html (data dostępu: 28.09.2021 r.).

¹⁴ *Appointment of The Visegrad Patent Institute as an International Searching and Preliminary Examining Authority under The PCT*, Genewa, 26–29 maja 2015 r., PCT/CTC/28/2, aneks 1, s. 2, dokumentacja sporządzona przez Biuro Międzynarodowe WIPO, https://www.wipo.int/meetings/en/details.jsp?meeting_id=36282 (data dostępu: 22.09.2021 r.).

Szwedzki Urząd Patentów i Rejestracji¹⁵ i Hiszpański Urząd Patentów i Znaków Towarowych¹⁶, w Azji przykładowo Japoński Urząd Patentowy¹⁷ i Urząd Własności Intelektualnej Singapuru¹⁸.

IV. Wyszehradzki Instytut Patentowy jako Organ Międzynarodowy w systemie PCT

Umowa o Wyszehradzkim Instytucie Patentowym została zawarta pomiędzy państwami Grupy Wyszehradzkiej w dniu 26 lutego 2015 r. w Bratysławie¹⁹, zaś działalność Instytut rozpoczął praktyce dostępność oficjalnie 1 lipca 2016 r.²⁰ W tym miejscu należy podkreślić, że zgodnie z art. 17 umowy o Wyszehradzkim Instytucie Patentowym na zaproszenie Rady Administracyjnej Instytutu może do niej

¹⁵ Porozumienie pomiędzy Szwedzkim Urzędem Patentów i Rejestracji a Biurem Międzynarodowym Światowej Organizacji Własności Intelektualnej w związku z funkcjonowaniem Szwedzkiego Urzędu Patentów i Rejestracji jako Międzynarodowy Organ Poszukiwań i Międzynarodowy Organ Badań Wstępnych na podstawie układu o współpracy patentowej (w wersji obowiązującej od 9 listopada 2020 r.), ISA and IPEA Agreements, https://www.wipo.int/pct/en/access/isa_ipea_agreements.html (data dostępu: 25.09.2021 r.).

¹⁶ Porozumienie pomiędzy Hiszpańskim Urzędem ds. Patentów i Znaków Towarowych a Biurem Międzynarodowym Światowej Organizacji Własności Intelektualnej w związku z funkcjonowaniem Hiszpańskiego Urzędu ds. Patentów i Znaków Towarowych jako Międzynarodowy Organ Poszukiwań i Międzynarodowy Organ Badań Wstępnych na podstawie układu o współpracy patentowej (w wersji obowiązującej od 12 marca 2021 r.), ISA and IPEA Agreements, https://www.wipo.int/pct/en/access/isa_ipea_agreements.html (data dostępu: 25.09.2021 r.).

¹⁷ Porozumienie pomiędzy Japońskim Urzędem Patentowym a Biurem Międzynarodowym Światowej Organizacji Własności Intelektualnej w związku z funkcjonowaniem Japońskiego Urzędu Patentowego jako Międzynarodowy Organ Poszukiwań i Międzynarodowy Organ Badań Wstępnych na podstawie układu o współpracy patentowej (w wersji obowiązującej od 1 lipca 2021 r.), ISA and IPEA Agreements, https://www.wipo.int/pct/en/access/isa_ipea_agreements.html (data dostępu: 25.09.2021 r.).

¹⁸ Porozumienie pomiędzy Urzędem Własności Intelektualnej Singapuru a Biurem Międzynarodowym Światowej Organizacji Własności Intelektualnej w związku z funkcjonowaniem Urzędu Własności Intelektualnej Singapuru jako Międzynarodowy Organ Poszukiwań i Międzynarodowy Organ Badań Wstępnych na podstawie układu o współpracy patentowej (w wersji obowiązującej od 7 lipca 2020 r.), ISA and IPEA Agreements, https://www.wipo.int/pct/en/access/isa_ipea_agreements.html (data dostępu: 25.09.2021 r.).

¹⁹ Umowa o Wyszehradzkim Instytucie Patentowym sporządzona w Bratysławie dnia 25 lutego 2015 r. (Dz.U. z 2016 r. poz. 43), dalej: umowa o WIP.

²⁰ Ulotka informacyjna Wyszehradzkiego Instytutu Patentowego dostępna na stronie internetowej Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej, www.uprp.gov.pl (data dostępu: 28.09.2021 r.), portal internetowy Wyszehradzkiego Instytutu Patentowego, <https://www.vpi.int/index.php/pl/o-nas> (data dostępu: 28.09.2021 r.).

przystąpić każde państwo europejskie (art. 17 umowy o WIP). Mimo że Instytut został powołany przez państwa Grupy Wyszehradzkiej, to z prawnego punktu widzenia nie jest on instytucją w ramach współpracy wyszehradzkiej. Instytut posiada osobowość prawną oraz autonomię administracyjną i finansową. Organem zarządzającym jest Rada Administracyjna składająca się z przedstawicieli umawiających się państw i ich zastępców, natomiast funkcje administracyjne pełni sekretariat kierowany przez Dyrektora Instytutu (art. 3 umowy o WIP). Siedziba Instytutu znajduje się w Budapeszcie, a jego oddziałami są urzędy własności przemysłowej umawiających się państw (art. 5 umowy o WIP).

Główne zadanie Instytutu zostało określone w art. 8 umowy o WIP, który stanowi, że Instytut pełni funkcję Międzynarodowego Organu Poszukiwań i Międzynarodowego Organu Badań Wstępnych w rozumieniu PCT. Funkcję tę pełni dla zgłoszeń dokonywanych w urzędzie przyjmującym państwa będącego stroną umowy lub w urzędzie przyjmującym działającym na rzecz tego państwa. Powyższe postanowienie zostało przyjęte z zastrzeżeniem art. 20, tj. pod warunkiem nadania Instytutowi uprawnień Organów Międzynarodowych na mocy porozumienia ze Zgromadzeniem Międzynarodowym Związku Współpracy Patentowej. Nadto umowa o Wyszehradzkim Instytucie Patentowym przewiduje, że Instytut będzie również mógł wykonywać inne podobne zadania z zakresu współpracy patentowej, przez co należy rozumieć np. prowadzenie poszukiwań i badań na zlecenie innych urzędów patentowych, które nie mają odpowiednich zasobów, narzędzi czy kadr do ich przetworzenia.

Porozumienie ze Zgromadzeniem Międzynarodowym Związku Współpracy Patentowej zawarte zostało w dniu 6 października 2015 r. i przewiduje, że Instytut pełnić będzie funkcję Organów Międzynarodowych w ramach procedury PCT, oraz zawiera postanowienia szczegółowe co do opłat pobieranych przez Instytut, zakresu i przedmiotu poszukiwań i badań oraz języków, w jakich operuje w ramach procedury PCT. Porozumienie obowiązuje do dnia 31 grudnia 2027 r., z możliwością jego przedłużenia²¹.

To zatem w pierwszej, międzynarodowej fazie postępowania PCT pojawia się rola Instytutu. Dla państw Grupy Wyszehradzkiej organem ISA/IPEA nie jest już więc wyłącznie Europejski Urząd Patentowy, ale też Wyszehradzki Instytut Patentowy. W odpowiedzi na zgłoszenie patentowe Instytut przeprowadza poszukiwanie

²¹ Art. 10 umowy pomiędzy Wyszehradzkim Instytutem Patentowym a Biurem Międzynarodowym Światowej Organizacji Własności Intelektualnej w związku z funkcjonowaniem Wyszehradzkiego Instytutu Patentowego jako Międzynarodowy Organ Poszukiwań i Międzynarodowy Organ Badań Wstępnych na podstawie układu o współpracy patentowej (w wersji obowiązującej od 1 kwietnia 2018 r.), ISA and IPEA Agreements, https://www.wipo.int/pct/en/access/isa_ipea_agreements.html (data dostępu: 25.09.2021 r.).

międzynarodowe zgłoszonego wynalazku i sporządza pisemne sprawozdanie dotyczące stanu techniki odnośnie do zastrzeżeń patentowych zawartych w zgłoszeniu (w terminie trzech miesięcy od otrzymania egzemplarza do celów poszukiwań lub w terminie dziewięciu miesięcy od daty pierwszeństwa zgłoszenia międzynarodowego, w zależności od tego, który z terminów upływa później). Po otrzymaniu pisemnej opinii sporządzonej przez Instytut zgłaszający wynalazca ma możliwość złożenia wniosku o międzynarodowe badanie wstępne, czyli drugą ocenę wynalazku co do jego zdolności patentowej przeprowadzaną przez Instytut jako organ IPEA. Wstępne sprawozdanie międzynarodowe na temat zdolności patentowej ma na celu pomóc zgłaszającemu w podjęciu decyzji o ewentualnym wejściu w fazę krajową procedury PCT – nie jest to jednak sprawozdanie wiążące krajowe urzędy patentowe z uwagi na wspomnianą w rozdziale II autonomię państw członkowskich w określaniu przesłanek przyznania patentu w kraju.

Powołanie Instytutu miało wzmocnić współpracę pomiędzy urzędami własności przemysłowej przystępujących państw, z zamiarem łączenia dostępnych zasobów z korzyścią dla użytkowników, w szczególności małych i średnich przedsiębiorstw, organizacji badawczych finansowanych ze środków publicznych, jak również indywidualnych wynalazców. Cel ten wydaje się o tyle wartościowy, że w praktyce wnioski patentowe w ramach międzynarodowego systemu PCT składane są głównie przez wielkie przedsiębiorstwa. Z listy pięćdziesięciu podmiotów, które złożyły najwięcej wniosków patentowych w procedurze PCT w ciągu 40 ostatnich lat, tylko jeden nie był przedsiębiorcą – jest to Uniwersytet Kalifornijski w USA²². Aktualnie zdecydowana większość wszystkich wniosków pochodzi z sektora biznesowego (aż 86,4% opublikowanych przez ograny PCT zgłoszeń), natomiast osoby indywidualne zgłosiły jedynie 6,2%, zaś uniwersytety 5,6%, a podmioty rządowe i ośrodki badań publicznych to jedynie 1,9% składanych wniosków²³.

W celu wskazania pozycji Wyszehradzkiego Instytutu Patentowego w ramach WIPO i systemu PCT należy również przyjrzeć się strukturze popytu na wnioski składane w tej procedurze w skali europejskiej i światowej. Statystyki określające, które kraje składają najwięcej wniosków patentowych w ramach systemu PCT, wyraźnie pokazują, że o ile liderem w tym zakresie niezmiennie od wielu lat były Stany Zjednoczone, to w 2019 roku po raz pierwszy na pierwsze miejsce pod względem liczby złożonych wniosków patentowych trafiły Chiny (58 990 złożonych wniosków PCT), zaś USA zajęły drugie miejsce (z liczbą 57 840 złożonych wniosków). Kolejne miejsca przypadły Japonii, Niemcom i Korei Południowej. Łącznie pięć

²² *PCT Yearly Review 2019: The International Patent System*, Genewa 2019, WIPO Publication No. 901E/18, s. 16, <https://www.wipo.int/pct/en/activity/> (data dostępu: 20.09.2021 r.).

²³ *Ibidem*, s. 22.

wyżej wymienionych państw złożyło 78,2% wniosków w ramach PCT w 2019 roku i tylko jedno z nich to państwo europejskie.

Aktualnie, po raz pierwszy od czasu, kiedy PCT wszedł w życie w 1978 roku, aplikanci pochodzący z jednego tylko regionu zdominowali większość wniosków – państwa azjatyckie złożyły w 2019 r. aż 52,4% wszystkich wniosków. Aplikanci z Europy to 23,2%, Ameryka Północna – 22,8% wniosków; udział wnioskodawców z Afryki, Ameryki Środkowej i Południowej i Oceanii wynosił w 2019 r. jedynie 1,6% wszystkich złożonych wniosków. Udział Azji w systemie PCT wzrasta każdego roku, począwszy od 1993 roku, a w latach 2008–2018 wzrósł z 28,9% do aż 52,4,5 % z uwagi na liczbę wniosków z Chin, Japonii i Korei Południowej²⁴.

W Europie najwięcej wniosków patentowych napływa z Niemiec (około 19 000 wniosków rocznie na przestrzeni ostatnich 5 lat), Francji (około 7000 wniosków rocznie), Wielkiej Brytanii (około 5000 wniosków rocznie), Szwajcarii (około 4000 wniosków rocznie), Szwecji (około 3000 wniosków rocznie), Holandii (około 4000 wniosków rocznie) i Włoch (około 4000 wniosków rocznie). Na kolejnych miejscach znajdują się Finlandia, Hiszpania i Dania. Łącznie wszystkie wymienione wyżej państwa odpowiadają za ponad 88% wszystkich wniosków składanych przez państwa europejskie. Pozostałe państwa europejskie, w tym państwa Europy Środkowo-Wschodniej, złożyły w procedurze PCT w 2019 r. tylko 7803 wniosków łącznie²⁵. Różnice pomiędzy liczbą składanych wniosków wyraźnie sugerują potrzebę istnienia mechanizmów stymulujących innowacyjność w państwach Grupy Wyszehradzkiej, pozostających pod tym względem w tyle nie tylko w skali światowej, ale i europejskiej.

O ile konkurowanie z „patentowymi gigantami” jest zadaniem co najmniej ambitnym, o tyle z pewnością stworzenie warunków do łatwiejszego dostępu do procedury PCT może wpłynąć stymulująco na wzrost gospodarczy i konkurencyjność w Europie Środkowo-Wschodniej. Umożliwić to mają specjalne rozwiązania i mechanizmy wprowadzone przez WIPO w uzgodnieniu z Wyszehradzkim Instytutem Patentowym, pozwalające wynalazcom z tego regionu czerpać specjalnie korzyści niż gdyby podążali ścieżką standardowej procedury zgłoszenia międzynarodowego.

V. Rozwiązania szczegółowe wprowadzone przez Wyszehradzki Instytut Patentowy

Wyszehradzki Instytut Patentowy pełni funkcję Międzynarodowego Organu Poszukiwań i Międzynarodowego Organu Badań Wstępnych w ramach systemu PCT

²⁴ *Ibidem*, s. 23.

²⁵ *Ibidem*, s. 31.

na rzecz zgłaszających będących obywatelami Republiki Czeskiej, Rzeczypospolitej Polskiej, Republiki Słowackiej i Węgier lub mających stałe miejsce zamieszkania w tych państwach²⁶.

Należy podkreślić, że każdy krajowy urząd patentowy tych państw pełni funkcję urzędu przyjmującego dla podmiotów z własnego kraju, i po wstępnej ocenie wniosków przekazuje je do Wyszehradzkiego Instytutu Patentowego. Wnioski trafiają zatem w pierwszej kolejności do Urzędu Własności Przemysłowej Republiki Czeskiej, Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej, Urzędu Własności Przemysłowej Republiki Słowackiej lub Węgierskiego Urzędu Własności Intelktualnej. Rozwiązanie to pozwala na przybliżenie samej procedury PCT patentującym z regionu, dla których możliwość złożenia zgłoszenia we własnym kraju i merytorycznego rozpatrzenia go w regionie może być elementem zachęcającym do skorzystania z systemu.

Co więcej, przyjmowanie wniosków przez urzędy krajowe i procedowanie ich przez Instytut umożliwia prowadzenie procedury w języku krajowym państwa członkowskiego. Porozumienie zawarte przez Instytut z Biurem Międzynarodowym WIPO przewiduje, że Instytut akceptuje zgłoszenia w językach: czeskim, angielskim, węgierskim, polskim i słowackim²⁷. Jest to obecnie jedyny Organ Międzynarodowy, który akceptuje zgłoszenia w językach narodowych krajów Grupy Wyszehradzkiej. Przed powstaniem Instytutu zgłaszający z państw Grupy Wyszehradzkiej wybierający Europejski Urząd Patentowy zmuszeni byli sporządzić wniosek w jednym z języków urzędowych EPO (angielski, francuski, niemiecki²⁸). Aktualnie, wybierając Wyszehradzki Instytut Patentowy, polscy zgłaszający uzyskują możliwość wniesienia zgłoszenia międzynarodowego do Urzędu Patentowego RP w języku polskim. Zgłaszający będzie zobowiązany do dostarczenia tłumaczenia na jeden z 10 języków publikacji wskazanych w Regulaminie PCT

²⁶ Aneks A do umowy pomiędzy Wyszehradzkim Instytutem Patentowym a Biurem Międzynarodowym Światowej Organizacji Własności Intelktualnej w związku z funkcjonowaniem Wyszehradzkiego Instytutu Patentowego jako Międzynarodowy Organ Poszukiwań i Międzynarodowy Organ Badań Wstępnych na podstawie układu o współpracy patentowej.

²⁷ Aneks F do umowy pomiędzy Wyszehradzkim Instytutem Patentowym a Biurem Międzynarodowym Światowej Organizacji Własności Intelktualnej w związku z funkcjonowaniem Wyszehradzkiego Instytutu Patentowego jako Międzynarodowy Organ Poszukiwań i Międzynarodowy Organ Badań Wstępnych na podstawie układu o współpracy patentowej.

²⁸ Art. 14 pkt 1 konwencji o udzieleniu patentów europejskich (Konwencja o patencie europejskim), sporządzonej w Monachium dnia 5 października 1973 r., zmienionej aktem zmieniającym artykuł 63 Konwencji z dnia 17 grudnia 1991 r. oraz decyzjami Rady Administracyjnej Europejskiej Organizacji Patentowej z dnia 21 grudnia 1978 r., 13 grudnia 1994 r., 20 października 1995 r., 5 grudnia 1996 r. oraz 10 grudnia 1998 r. (Dz.U. z 2004 r. Nr 79 poz. 737).

w ciągu 14 miesięcy od daty pierwszeństwa. W przypadku uzyskania negatywnej opinii Instytutu zgłaszający może wycofać wniosek i nie musi wtedy ponosić w ogóle kosztów tłumaczenia. Rozwiązanie to pozwala na obniżenie kosztów związanych z uzyskaniem ochrony patentowej. Umożliwienie procedowania w języku ojczystym było jednym z założeń przy tworzeniu Instytutu, jako element ułatwiający zgłoszenie i przybliżenie w ten sposób systemu PCT obywatelom państw Grupy Wyszehradzkiej.

Kolejnym wprowadzonym rozwiązaniem było obniżenie stawki opłat za zgłoszenie międzynarodowe. Opłaty za dokonanie międzynarodowego zgłoszenia wnosi się do urzędu przyjmującego (urzędu krajowego działającego jako oddział Instytutu), opłaty za międzynarodowe badanie wstępne należy natomiast wносить bezpośrednio do Wyszehradzkiego Instytutu Patentowego pełniącego funkcję Międzynarodowego Organu Badań Wstępnych (IPEA). Jeżeli Instytut może wykorzystać wyniki wcześniejszego poszukiwania przeprowadzonego przez dowolny urząd krajowy państw członkowskich lub może wykorzystać wcześniejsze sprawozdanie z międzynarodowego poszukiwania lub poszukiwania typu międzynarodowego, wówczas zgłaszającym przysługuje zwrot 40% wysokości opłaty za sporządzenie przez Instytut sprawozdania z międzynarodowego poszukiwania²⁹. Instytut podejmuje decyzję o tym, że zgłaszającym przysługuje 40% zwrotu opłaty za poszukiwanie w momencie ukończenia poszukiwania. Pełna opłata za poszukiwanie ustalona przez WIPO wynosi obecnie 1.775,00 euro, praktycznie więc zamiast tej kwoty zgłaszający płaci 1.065,00 euro³⁰. Należy również dodać, że zgodnie z ogólnymi zasadami procedury PCT osobom fizycznym przysługuje zniżka od opłaty w wysokości 90%³¹. Niższej opłacie podlega również zgłoszenie w formie elektronicznej. Biorąc pod uwagę te rozwiązania, trzeba stwierdzić, że wynalazcy z państw Grupy Wyszehradzkiej, wybierając Instytut, mają szanse na znaczne obniżenie kosztów procedury PCT.

²⁹ Aneks D część 2 pkt 3 umowy pomiędzy Wyszehradzkim Instytutem Patentowym a Biurem Międzynarodowym Światowej Organizacji Własności Intelektualnej w związku z funkcjonowaniem Wyszehradzkiego Instytutu Patentowego jako Międzynarodowy Organ Poszukiwań i Międzynarodowy Organ Badań Wstępnych na podstawie układu o współpracy patentowej.

³⁰ Wysokość opłaty na dzień 3 października 2021 r. – aneks D część 1 umowy pomiędzy Wyszehradzkim Instytutem Patentowym a Biurem Międzynarodowym Światowej Organizacji Własności Intelektualnej w związku z funkcjonowaniem Wyszehradzkiego Instytutu Patentowego jako Międzynarodowy Organ Poszukiwań i Międzynarodowy Organ Badań Wstępnych na podstawie układu o współpracy patentowej; zob. również tabelę opłat PCT obowiązujących od 1 września 2021 r., tabela I(b) – Opłaty za poszukiwanie, WIPO, <https://www.wipo.int/pct/en/fees/> (data dostępu: 28.09.2021 r.).

³¹ Zasada 95 – tabela opłat, pkt 5 regulaminu do układu o współpracy patentowej.

VI. Efektywność Wyszehradzkiego Instytutu Patentowego

W dalszej kolejności analizie zostanie poddana działalność Wyszehradzkiego Instytutu Patentowego w kontekście jego skuteczności i przydatności wprowadzonych przez niego mechanizmów.

Statystyki publikowane przez Instytut oraz WIPO pokazują, że od początku swojej działalności Instytut cieszy się popularnością, a wynalazcy z państw Grupy Wyszehradzkiej chętnie korzystają z jego usług. Od początku działalności Instytutu do końca 2020 r. wpłynęło do niego ponad 600 zgłoszeń patentowych (dokładnie 610 wniosków). Największa ich liczba wpłynęła poprzez polski urząd patentowy (287 wniosków), następnie węgierski (158 wniosków), czeski (84 wnioski) i słowacki (20 wniosków) – działające jako urzędy przyjmujące. Część wniosków wpłynęła także poprzez Biuro Międzynarodowe WIPO³².

Łącznie od początku działania Instytut wydał 482 raporty z międzynarodowego poszukiwania (najwięcej dotyczyło zgłoszeń polskich – 242, węgierskich – 139, czeskich – 81 i słowackich – 20). Instytut wydał również 19 raportów z międzynarodowego badania wstępnego jako IPEA (przy 25 złożonych wnioskach). W tym zakresie przodował węgierski krajowy urząd patentowy, za którego pośrednictwem przekazano 15 raportów przy 18 wnioskach; natomiast pozostałe kraje przekazały: 3 raporty przy 3 wnioskach w przypadku polskiego urzędu patentowego, 1 raport przy 3 wnioskach w przypadku czeskiego urzędu patentowego (do słowackiego urzędu patentowego nie wpłynęły żadne wnioski IPEA)³³.

Dla porównania można wskazać, że Europejski Urząd Patentowy wydał w samym roku 2019 r. ponad 80 000 raportów PCT (najwięcej spośród wszystkich Organów Międzynarodowych). Na drugim miejscu pod tym względem plasują się urzędy patentowe z Chin (około 52 000 raportów), Japonii (około 51 000 raportów), Korei Południowej (około 27 000 raportów) i USA (około 21 000 raportów)³⁴ – należących do IP 5, tj. grupy największych urzędów ds. ochrony własności intelektualnej, przyjmujących około 80 % światowych zgłoszeń patentowych i aż 95% zgłoszeń procedowanych według PCT³⁵. Należy jednak podkreślić, że Europejski

³² Statystyki Wyszehradzkiego Instytutu Patentowego dotyczące lat 2016–2020, udostępnione mailowo w pliku Excel przez Dyрекcję Wyszehradzkiego Instytutu Patentowego, tabela ISR, data utworzenia: 16.03.2021 r., data udostępnienia: 16.03.2021 r.

³³ Statystyki Wyszehradzkiego Instytutu Patentowego dotyczące lat 2016–2020, udostępnione mailowo w pliku Excel przez Dyрекcję Wyszehradzkiego Instytutu Patentowego w 2020 r., tabela IPEA, data utworzenia: 16.03.2021 r., data udostępnienia: 16.03.2021 r.

³⁴ *PCT Statistics – Meeting of International Authorities, Twenty-Seventh Session*, Gattineau, 6–7 lutego 2019 r., PCT/MIA/27/PRESENTATION/STATISTICS, WIPO, https://www.wipo.int/meetings/en/details.jsp?meeting_id=55009 (data dostępu: 01.10.2021 r.).

³⁵ *About IP5 co-operation*, <https://www.fiveipoffices.org/about> (data dostępu: 29.09.2021 r.).

Urząd Patentowy pełni rolę ISA i IPEA dla kilkudziesięciu państw, zaś Chiny, USA, Japonia i Korea Południowa to światowi liderzy w dziedzinie gospodarki, co wyraża się również w liczbie wniosków patentowych.

Istotną kwestią przy omawianiu działalności Wyszehradzkiego Instytut Patentowego jest również język, w jakim składane są wnioski, jako element obrazujący, czy podmioty zgłaszające korzystają z możliwości złożenia wniosku w swoim języku. Według danych z 2018 r. najczęściej, bo 34% wniosków do Instytutu było składanych w języku polskim, 30% w języku angielskim, 23% w węgierskim, 8% po czesku, a 5% po słowacku³⁶. Na podstawie tych danych można stwierdzić, że rozwiązanie polegające na umożliwieniu składania wniosku w języku oficjalnym państwa członkowskiego okazało się przydatne.

Odrębnym kryterium oceny efektywności działania Instytutu jest szybkość procedowania. Instytut zdaje się działać bardzo sprawnie – napływające doń wnioski rozpatrywane są praktycznie bez opóźnień. Wyszehradzki Instytut Patentowy wypada w tej dziedzinie szczególnie dobrze na tle innych Organów Międzynarodowych. W 2019 r. w 99,1% przypadków raporty z poszukiwania międzynarodowego były przekazywane do Biura Międzynarodowego WIPO zgodnie z procedurą w ciągu 3 miesięcy od daty otrzymania egzemplarza do celów poszukiwań przez Wyszehradzki Instytut Patentowy. Warto zauważyć, że pod tym względem Instytut działa nieco sprawniej niż Nordycki Instytut Patentowy (terminowość przekazywania wniosków na poziomie 98,5%) i dużo sprawniej niż Europejski Urząd Patentowy (terminowość na poziomie 79%). Tylko urzędy patentowe z trzech krajów wykazywały większą szybkość w przekazywaniu wniosków (Chile, Japonia, Indie)³⁷.

Warto wspomnieć również o elemencie niejako odróżniającym państwa Grupy Wyszehradzkiej od światowych liderów – o ile globalnie wśród zgłoszeń w procedurze PCT królują wielkie przedsiębiorstwa, to w przypadku państw Grupy Wyszehradzkiej stosunkowo dużą część patentujących za pomocą systemu PCT stanowią uniwersytety i inne uczelnie; przede wszystkim Uniwersytet Jagielloński i Uniwersytet Warszawski w Polsce³⁸, Słowacki Uniwersytet Techniczny w Bratysławie i Uniwersytet Żyliński w Żylinie w przypadku Słowacji³⁹, Uniwersytet w Segedynie

³⁶ M. Gárdonyi, *Visegrad Patent Institute – International Searching and Preliminary Examining Authority*, Bratysława, 15 października 2018 r., WIPO/RS/IP/BTS/18/P1, https://www.wipo.int/meetings/en/doc_details.jsp?doc_id=418951 (data dostępu: 01.10.2021 r.).

³⁷ *PCT Statistics – Meeting of International Authorities, Twenty-Seventh Session*, https://www.wipo.int/meetings/en/details.jsp?meeting_id=55009 (data dostępu: 01.10.2021 r.).

³⁸ Statistical Country Profiles: Poland, WIPO Statistics, https://www.wipo.int/ipstats/en/statistics/country_profile/profile.jsp?code=PL (data dostępu: 28.09.2021 r.).

³⁹ Statistical Country Profiles: Slovakia, WIPO Statistics, https://www.wipo.int/ipstats/en/statistics/country_profile/profile.jsp?code=SK (data dostępu: 01.10.2021 r.).

i Uniwersytet Loránda Eötvösa w Budapeszcie na Węgrzech⁴⁰. Pod tym względem przodują jednak Czechy, w których znaczna część patentów uzyskanych w trybie PCT przypadła na rzecz Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Karola w Pradze, Politechniki Czeskiej w Pradze, Instytutu Chemii Organicznej i Biochemii Czeskiej Akademii Nauk i Uniwersytetu Palackiego w Ołomuńcu⁴¹. Wskazuje to na spójność założeń powstania Wyszehradzkiego Instytutu Patentowego odnośnie do ułatwienia dostępności procedury PCT podmiotom innym niż duże przedsiębiorstwa z rzeczywistym zapotrzebowaniem wśród patentujących.

O ile Wyszehradzki Instytut Patentowy w momencie jego powstania uprawniony był do rozpatrywania wniosków napływających z krajów Grupy Wyszehradzkiej, to zgodnie ze statutowymi założeniami nie poprzestaje na swoim dotychczasowym zakresie działalności i dalej się rozwija. Doszło między innymi do zawarcia umowy pomiędzy Instytutem a Urzędem Własności Intelektualnej Republiki Serbii, na mocy której Instytut będzie pełnił funkcję ISA i IPEA na rzecz serbskich obywateli lub osób mające stałe miejsce zamieszkania w Serbii. Porozumienie weszło w życie 1 września 2020 r.⁴² i Instytut już przyjmuje zgłoszenia z tego kraju⁴³. Rozszerzenie działalności Instytutu ma na celu nie tylko zacieśnienie współpracy pomiędzy urzędami własności intelektualnej, ale ma także pozwolić na tworzenie nowych obszarów współpracy, rozwoju przemysłu i instytucji badawczych w regionie. Przedstawiciele Instytutu przeprowadzają również spotkania w ramach regionalnej współpracy z przedstawicielami urzędów ochrony własności intelektualnej Chorwacji, Rumunii, Słowenii czy Litwy, którzy okazują zainteresowanie korzystaniem z usług Instytutu⁴⁴.

VII. Wnioski końcowe

Wyszehradzki Instytut Patentowy jest organizacją międzyrządową, realizującą w ramach głównego przedmiotu działalności zadania wyznaczone na mocy

⁴⁰ Statistical Country Profiles: Hungary, WIPO Statistics, https://www.wipo.int/ipstats/en/statistics/country_profile/profile.jsp?code=HU (data dostępu: 01.10.2021 r.).

⁴¹ Statistical Country Profiles: Czech Republic, WIPO Statistics, https://www.wipo.int/ipstats/en/statistics/country_profile/profile.jsp?code=CZ (data dostępu: 01.10.2021 r.).

⁴² *Agreement on cooperation between the Visegrad Patent Institute in relation to international patent applications has been signed*, Savet za Saradnju Nauke i Privrede [Council for Cooperation of Science and Economy] 2018, <http://nip.rs/en/news/240-agreement-on-cooperation-between-the-visegrad-patent-institute-in-relation-to-international-patent-applications-has-been-signed> (data dostępu: 26.09.2021 r.).

⁴³ Statystyki Wyszehradzkiego Instytutu Patentowego dotyczące lat 2016–2020, tabela ISR.

⁴⁴ Uzasadnienie do projektu ustawy o ratyfikacji Umowy o Wyszehradzkim Instytucie Patentowym, druk sejmowy nr 3665 z dnia 7 lipca 2015 r., VII Kadencja Sejmu, s. 6.

Porozumienia ze Zgromadzeniem Związku Współpracy Patentowej. Jednocześnie Instytut pozostaje podmiotem odrębnym i niezależnym od PCT. O ile pełnienie roli Organów Międzynarodowych (ISA i IPEA) jest podstawowym narzędziem dla osiągnięcia obranego przez Instytut celu, nie jest to jedyny przedmiot działalności Instytutu, który może pełnić także inne dodatkowe funkcje.

Wyszehradzki Instytut Patentowy realizuje fundamentalne cele wskazane w preambule PCT, tj. przyczynia się do postępu nauki i techniki, ulepszenia ochrony prawnej wynalazków, uproszczenia i obniżenia kosztów uzyskiwania ochrony wynalazków, gdy o ochronę występuje się w więcej niż jednym państwie, a także ułatwienia i przyspieszenia dostępu do informacji technicznej zawartej w dokumentach opisujących nowe wynalazki. Cele te realizowane są poprzez wykonywanie przez Instytut czynności w ramach międzynarodowej fazy zgłoszenia międzynarodowego, czyli poszukiwanie stanu techniki oraz badanie zdolności patentowej wynalazków. Zawieranie przez Związek PCT porozumień z krajowymi urzędami patentowymi i organizacjami międzyrządowymi pozwala na zwiększenie dostępności do procedury PCT. Jako że zgłaszający wynalazcy mogą posługiwać się w pierwszej fazie postępowania językiem ojczystym, znika pewna bariera, która w innych warunkach mogłaby powstrzymać wynalazców do złożenia wniosku. Możliwość złożenia wniosku w języku krajowym pozwala również na odłożenie w czasie konieczności poniesienia kosztów jego tłumaczenia. Możliwość procedowania w języku ojczystym jest zatem elementem zachęcającym do skorzystania z systemu. W ten sposób system udostępniony zostaje w praktyce obywatelom tych państw, z których dotychczas nie napływało wiele wniosków patentowych.

Jednocześnie delegowanie zadań z zakresu poszukiwania międzynarodowego i badania wstępnego na regionalne organizacje patentowe pozwala na odciążenie Biura Międzynarodowego WIPO i dotychczasowych Organów Międzynarodowych. Aktualnie jednym z większych wyzwań systemu PCT jest terminowe rozpatrywanie wniosków. Występują duże dysproporcje pomiędzy Organami Międzynarodowymi pod względem liczby przetwarzanych wniosków. Przykładowo można tu wskazać Europejski Urząd Patentowy, obsługujący urzędy przyjmujące z wszystkich państw europejskich, który rocznie wydaje kilkadziesiąt tysięcy raportów, i Hiszpański Urząd Patentów i Znaków Towarowych, wydający rocznie około tysiąca raportów⁴⁵. Powoduje to, że część Organów Międzynarodowych jest przeciążona liczbą wpływających wniosków i nie jest w stanie terminowo przeprowadzić procedur. Przy aktualnej wzrostowej tendencji liczby wniosków składanych ogółem w ramach procedury PCT przekazywanie zadań Organów Międzynarodowych organizacjom regionalnym może znacznie usprawnić działanie systemu. Organizacje

⁴⁵ *PCT Statistics – Meeting of International Authorities, Twenty-Seventh Session.*

regionalne, takie jak Nordycki Instytut Patentowy i Wyszehradzki Instytut Patentowy, obsługiwane są przez kilka urzędów przyjmujących i procedują wnioski z kilku krajów jednocześnie. Przejmują również wnioski, które w przeciwnym razie trafiłyby do Europejskiego Urzędu Patentowego. Analiza statystyk w przedmiocie terminowości rozpoznawania wniosków w Europie przez Organy Międzynarodowe pokazuje, że regionalne organizacje, takie jak Wyszehradzki Instytut Patentowy, znacznie lepiej wywiązują się z tego zadania niż urzędy przyjmujące wnioski z kilkudziesięciu krajów (np. EPO). Jest to oczywisty wynik mniejszej liczby wniosków do przetworzenia. Wyszehradzki Instytut Patentowy umożliwia zatem rozwiązanie problemu terminowości rozpatrywania wniosków przez Organy Międzynarodowe, która w dziedzinie patentów i pędzącego rozwoju technologicznego jest szczególnie istotna. Wynalazcom zależy na jak najszybszym pozyskaniu informacji, czy ich wynalazek ma szansę opatentowania w wybranych przez nich krajach, od tego bowiem uzależnione są ich strategie biznesowe.

Wyszehradzki Instytut Patentowy poprzez współpracę z WIPO realizuje również konkretne interesy państw Grupy Wyszehradzkiej za pomocą specjalnych rozwiązań dotyczących języka postępowania przed organem i obniżonych stawek opłat. Przekazanie Wyszehradzkiemu Instytutowi Patentowemu funkcji ISA i IPEA pozwoliło zgłaszającym z państw Grupy Wyszehradzkiej na dokonanie wyboru pomiędzy Organami Międzynarodowymi wedle własnego uznania (przy spełnieniu odpowiednich wymagań szczegółowych). Przed powstaniem Instytutu zgłaszający z państw Grupy Wyszehradzkiej mogli wskazać jako Organ Międzynarodowy wyłącznie Europejski Urząd Patentowy, obecnie mogą dokonać wyboru pomiędzy EPO a Instytutem, biorąc pod uwagę takie kwestie, jak: język zgłoszenia patentowego, wysokość opłaty za zgłoszenie, sposoby i dostępność komunikacji z organem czy czas trwania postępowania przed organem.

Cel, dla jakiego został powołany Instytut, jest bardzo wartościowy dla państw Europy Środkowo-Wschodniej z gospodarczego punktu widzenia i zdaje się być jak najbardziej realizowany, a wprowadzone mechanizmy skuteczne. Do Instytutu spływają wnioski patentowe w dużych ilościach, a dalsze promowanie Instytutu i rozszerzanie jego działalności na inne kraje może tylko zwiększyć ich liczbę. Instytut wydaje raporty z poszukiwań i badań międzynarodowych terminowo, stanowiąc w tym zakresie dużą „konkurencję” dla Europejskiego Urzędu Patentowego. Wnioski do Instytutu składane są w 70% w językach oficjalnych państw Grupy Wyszehradzkiej, wynalazcy z regionu z chęcią zatem korzystają z możliwości przeprowadzenia procedury we własnym języku. Działalność Instytutu pozwala również na podwyższenie poziomu usług specjalistycznych z zakresu prawa własności przemysłowej świadczonych w regionie.

Działalność Instytutu w ramach systemu PCT ma realne szanse stymulować innowacyjność, kreatywność i konkurencyjność w regionie, co z założenia powinno przekładać się na wzrost gospodarczy. Realizowane są w ten sposób wspólne interesy państw należących do Grupy Wyszehradzkiej, wzmocniona zostaje także sama współpraca w ramach Grupy. Powstanie Wyszehradzkiego Instytutu Patentowego stanowiło tym samym istotny krok we wzmocnieniu pozycji państw Grupy Wyszehradzkiej na świecie.

Podsumowując powyższe rozważania, można zauważyć, że Instytut działa na zasadzie współpracy z WIPO, z której oba te podmioty czerpią korzyści, zarówno na wspólnych, jak i odrębnych płaszczyznach. Innymi słowy, Instytut realizuje zarówno podstawowe cele systemu PCT, jak i cele partykularne państw Grupy Wyszehradzkiej. Jednocześnie Instytut, działając jako Organ Międzynarodowy, usprawnia działanie systemu PCT oraz zwiększa w praktyce jego dostępność dla większej liczby państw-stron PCT.

Streszczenie

Celem artykułu jest przedstawienie roli Wyszehradzkiego Instytutu Patentowego w międzynarodowym systemie ochrony patentowej opartym na Układzie o współpracy patentowej podpisanym w Waszyngtonie w 1970 r. (tzw. system PCT), stanowiącym jeden z głównych mechanizmów uzyskiwania ochrony wynalazku poza granicami kraju wynalazcy. Omówione zostają poszczególne funkcje i kompetencje Instytutu. Ocenie zostaje poddana skuteczność i przydatność Instytutu, ze szczególnym uwzględnieniem korzyści, jakie płyną z jego działalności dla podmiotów ubiegających się o ochronę patentową w państwach Europy Środkowo-Wschodniej, jak też wskazaniem, czy i w jakim stopniu Instytut przyczynia się do rozwiązania problemów, z jakimi boryka się system PCT. Artykuł stanowi wkład w dyskusję na temat działań podejmowanych w celu wspierania innowacji, zwiększenia konkurencyjności i promowania wzrostu gospodarczego w Europie Środkowej.

Słowa kluczowe: Wyszehradzki Instytut Patentowy, Układ o współpracy patentowej, PCT, patent, Grupa Wyszehradzka, innowacyjność, Światowa Organizacja Własności Intelektualnej

The Visegrad Patent Institute within the patent cooperation treaty and the World Intellectual Property Organization

Abstract

The aim of the article is to present the role of the Visegrad Patent Institute in the international patent protection system based on the Patent Cooperation Treaty signed in Washington

in 1970 (i.e. PCT system), which is one of the main mechanisms for obtaining protection of an invention outside the country of the inventor. Individual functions and competences of the Institute are discussed. The effectiveness and usefulness of the Institute are assessed, with particular emphasis on the benefits of its activities for entities applying for patent protection in Central and Eastern Europe, as well as an indication of whether and to what extent the Institute contributes to solving the problems faced by the PCT system. The article contributes to the discussion on measures taken to support innovation, increase competitiveness and promote economic growth in Central Europe.

Key words: Visegrad Patent Institute, Patent Cooperation Treaty, PCT, patent, Visegrad Group, innovation, World Intellectual Property Organization

